

Az argentin infláció tartósságának okai: Peróntól Mileiig*

Mario I Blejer

Argentína sorozatos kudarcai a tartós infláció megfékezése terén nem csupán technikai jellegű gazdaságpolitikai hibákra vezethetők vissza, hanem az ország mélyen gyökerező politikai és intézményi merevségére is. Ezek közül a legfontosabbak a peronizmust, a szervezett munkavállalói érdekképviseleteket és az államot összekötő, beágyazott korporatista struktúrák, amelyek régóta korlátozzák a termelékenységet és a külső versenyképességet. Ezek a strukturális torzulások önmege erősítő inflációs dinamikát hoztak létre, aláásva az egymást követő kormányok stabilizációs erőfeszítéseit. A 2023. évi hivatalba lépése óta Milei elnök kormánya rövid távon jelentős eredményeket ért el a költségvetési egyensúly javításában és az infláció csökkentésében, azonban a közelmúltbeli politikai bizonytalanság és a devizapiaci beavatkozások a továbbra is fennálló sérülékenységekről árulkodnak. A peronizmus politikai-gazdasági örökségének felszámolása és a munkaerőpiac rugalmatlanságainak kezelése nélkül még a jól megtervezett reformok is kudarcot vallhatnak. A jelenlegi időszak Argentína utolsó esélyét jelentheti arra, hogy kilábaljon az inflációs csapdából és fenntartható makrogazdasági stabilitást érjen el.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: D72, E02, E24, E52, G01

Kulcsszavak: infláció, hiperinfláció, jegybanki tevékenység, szakszervezetek, fiskális dominancia, Argentína, Latin-Amerika

1. Bevezetés

Argentína tartós inflációja a modern gazdaságtörténet egyik leghosszabb ideig tartó jelensége. Az ortodox megközelítésektől a hetodoxokig terjedő, számos stabilizációs erőfeszítés ellenére az ország a tartós árstabilitás eléréséért küzd. Az ismétlődő min-tázat arra utal, hogy az infláció nem pusztán szakpolitikai hiányosságok vagy külső

* A jelen kiadványban megjelenő írások a szerzők nézeteit tartalmazzák, ami nem feltétlenül egyezik a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontjával.

Mario I Blejer: Argentín Központi Bank, korábbi jegybankelnök. E-mail: marioiblejer48@gmail.com

A szerző az Argentín Központi Bank elnöke volt a stabilizációs időszakok egyikében. Emellett a Bank of England korábbi igazgatója, valamint vezető pozíciókat töltött be az IMF-nél és a versenyszférában. A szerző hálás Nagy Mohácsi Piroska és Morvay Endre szerkesztő, valamint a két anonim lektor értékes észrevételeiért és javaslataiért.

Az angol nyelvű kézirat első változata 2025. június 26-án érkezett szerkesztőségünkbe.

DOI: <https://doi.org/10.25201/HSZ.24.4.5>

sokkok következménye, hanem sokkal inkább az évtizedek alatt kialakult mélyebb intézményi és viselkedési tényezők eredménye.

Argentína inflációs dinamikájának gyökerei a 20. század közepén a peronizmus idején kialakult politikai és gazdasági modellre vezethetők vissza. Az állami beavatkozás, a szervezett munkavállalói érdekképviselés és a szociális védelem nemzeti identitáshoz való kapcsolásával a peronizmus sajátos intézményi keretet hozott létre, amely egészen napjainkig alakítja a gazdaságpolitikai döntéseket és az inflációs várakozásokat. Ahogy *Calvo és Murillo (2012)* megjegyzi, e rendszer alkalmazkodóképessége lehetővé tette, hogy a befogadás és a szuverenitás tág narratívájába integrálja a különböző társadalmi csoportokat, biztosítva a politikai folytonosságot még a változó gazdasági paradigmák közepette is.

Fontos és megoldatlan kérdés azonban, hogy mi különbözteti meg Argentínát a többi latin-amerikai gazdaságtól, amelyeknek sikerült csökkenteniük az inflációt és fenntartaniuk az intézményi reformokat is. Argentína pályája egy önmege erősítő intézményi struktúra eredménye-e, vagy a választói preferenciák teszik valószínűbbé az intervencionista politikákhoz való visszatérést minden egyes reformciklus után? Az összehasonlító nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy míg a régió más országai a szabályokon alapuló makrogazdasági keretek felé mozdultak el, addig Argentína szakpolitikai környezete továbbra is inkább pályafüggő, azaz a múltbéli utat követi, tükrözve a történelmi örökség és a társadalmi elvárások kölcsönhatását (*Marzetti és Spruk 2022*).

Ez a tanulmány Argentína inflációs problémáját egy szélesebb politikai-gazdasági és intézményi kontextusba helyezi. Arra a következtetésre jut, hogy az infláció tartós jellege nemcsak a fiskális és monetáris egyensúlyhiányokat tükrözi, hanem azt az alapvető társadalmi szerződést is, amely összeköti a jövedelemelosztási politikát, az állam központi szerepét és a kollektív várakozásokat. A következő fejezetek ezt a fejlődést követik nyomon a korai peronista korszaktól napjainkig, feltárva, hogy az ideológiai és intézményi folytonosságok hogyan korlátozták a reformtörekvéseket és alakították a politikai fejleményeket.

Az utolsó fejezetek arra térnek ki, hogy a makrogazdasági stabilitás és az intézményi hitelesség helyreállítását célzó legújabb politikai kezdeményezések mennyiben jelzik a múltbéli dinamikától való eltávolodást, vagy esetleg inkább Argentína hosszú távú korrekciós ciklusának új szakaszaként értelmezhetők. A tanulmány azzal, hogy az inflációt a gazdasági és intézményi kihívás közös keretében értelmezi, az Argentína makrogazdasági volatilitásának háttérében álló strukturális tényezők jobb megértéséhez kíván hozzájárulni.

2. Infláció Argentínában

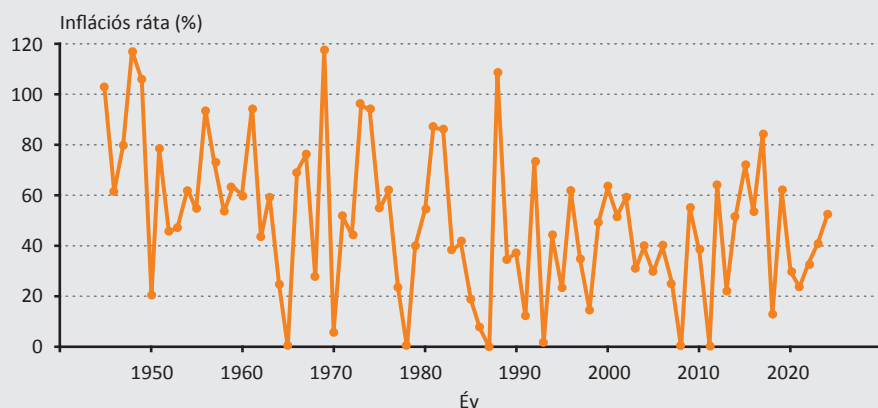
„Az infláció tartós fennállását Argentínában nem szabad pusztán a monetáris politika kudarcának tekinteni, hanem a politikai túlélés sikeres hagyományának is.”¹

Argentína pusztá említése is világszerte egy hatalmas potenciállal rendelkező országot idéz fel, ugyanakkor krónikus instabilitást is, ami leginkább a tartósan magas és ingadozó inflációban, valamint a kiszámíthatatlan gazdasági növekedésben tükröződik. Ez az instabilitás áll Argentína elhúzódó hanyatlásának hátterében az elmúlt nyolcvan évben.

Emiatt is kulcsfontosságú megérteni az argentin infláció tartós fennmaradásának mélyebb gyökereit mint olyan problémát, amely továbbra is uralja az ország gazdasági valóságát. Míg számos feltörekvő piac, különösen Latin-Amerikában, hasonlóan magas inflációt és visszatérő makrogazdasági egyensúlytalanságokat tapasztalt meg a 20. század második felében, a legtöbbjüknek végül sikerült stabilizálnia az árakat és észszerű szintre csökkenteni az inflációt. Argentína azonban kivételnek számít. A számos stabilizációs kísérlet ellenére az infláció továbbra is központi és megoldatlan probléma maradt, ami messzemenő következményekkel jár a beruházásokra, a termelésre, a foglalkoztatásra és a külkereskedelemre nézve.

Az infláció tényleges alakulása az elmúlt 75 évben jól illusztrálja ezt a jelenséget (1. ábra).

1. ábra
Argentína visszatérő inflációs rátái (éves, 1945–2024)

Forrás: A Világbank adatbázisa

¹ A tanulmányban megjelenő idézetek vagy eredeti megfogalmazások, vagy olyan átfogalmazott kifejezések, amelyek az argentin politikai diskurzus retorikai és ideológiai hangvételét tükrözik. Bár nem konkrét személyektől származnak, olyan általánosan megfigyelhető narratívák, tudományos kommentárok vagy újságírói szatírák ihlették azokat, amelyek Argentína gazdasági és politikai történelméhez kapcsolódnak.

Az infláció trendszerű irányt nem követett, inkább hullámszó pályát írt le, a ráták nulla és a hiperinfláció közeli szint között ingadoztak. Bár a nagyon magas inflációt általában olyan válságkezelő stabilizációs programok követték, amelyeknek sikerült kordában tartaniuk az inflációt, ezek csak átmeneti jellegűek voltak, és gyakran recessziót okoztak. Az árak emelkedésének tartós jellege miatt a gazdaság rendkívül érzékenyen reagált az inflációs várakozásokra minden releváns döntéshozatal során. Ez ugyanakkor olyan magas fokú indexálást és dollárosítást vont maga után a gazdaságban, ami meghatározta, hogy milyenek lehetnek a megvalósítható stabilizációs programok.

Az infláció első megbízható ökonometria vizsgálatát, amely az 1935–1962 közötti időszakra vonatkozott, *Diz (1970)* munkája volt, aki *Cagan (1956)* módszertanát alkalmazta a pénzmennyiségi elmélet tesztelésére. Megállapította, hogy a vizsgált időszakban a monetáris expanzió volt az infláció fő mozgatórugója, és a várakozások kritikus szerepet játszottak. Voltak ugyan kísérletek ezeknek az eredményeknek más időszakokra történő kiterjesztésére, de ezek az eredmények nem mindig voltak megbízhatóak, valószínűleg az infláció magas volatilitása és a háború utáni időszakban a gazdaságot sújtó hatalmas strukturális sokkok miatt.²

A magas és tartós infláció második figyelemre méltó mutatója az említett időszak alatt végrehajtott monetáris reformok száma, amelyek általában egy stabilizációs program részeként valósultak meg. 1945 és 1992 között az argentin pesót ötször váltotta fel egy új névértékű valutával, összesen 13 nullát törölve a számjegyekből. Az infláció miatti értékvesztés illusztrálásához vegyük figyelembe, hogy ha valaki 1945-ben 1 000 pesóval rendelkezett, akkor annak értéke 1992-re 0,0000000001 peso lett.

Bár sok országban fordul elő magas és ingadozó infláció, és időnként monetáris reformokat hajtanak végre, az Argentínában tapasztalt időbeli elhúzódtatartóssága nem gyakori. Mi magyarázza ezt a szembetűnő különbséget?³

² Az argentin inflációval kapcsolatban leggyakrabban hivatkozott ökonometria tanulmányok között említhető: *Diz (1970)*, *Damill és Fanelli (1992)*, *Kíguel és Liviatan (1992)*, *Damill és Frenkel (2003)*, *Basco et al. (2009)*, *D'Amato és Garegnani (2013)*, valamint *Cavallo (2013)*.

³ Az argentin gazdaság hosszabb távú tendenciáiról, különös tekintettel az inflációs problémára, érdemes elolvasni *Fanelli és Frenkel (1999)*, *Canavese és Gerchunoff (1996)*, *Calvo és Murillo (2012)*, *Ocampo (2021)*, *Rodríguez (1982)*, *Sturzenegger és Werneck (2006)*, valamint *Marzetti és Spruk (2023)* műveit.

3. Egy magyarázat – Perón és öröksége

„Csak egy dolog tartósabb a peronista politikánál: annak nem kívánt következményei.”

Argentína kivételes pályájának egyik lehetséges oka az, hogy Juan Domingo Perón és az általa alapított peronista mozgalom meghatározó politikai, intézményi és gazdasági szerepet játszott az elmúlt nyolcvan évben.

Juan Domingo Perón az argentin politika és gazdaság központi és egyben legbefolyásosabb alakja volt a 20. században. 1945–1955 között, majd 1973–1974-ben volt elnök, de 18 éves madridi száműzetése alatt is megőrizte maximális hatalmát, és 1974-ben bekövetkezett halála után pártja továbbra is döntő befolyással bírt Argentínában, függetlenül attól, hogy hatalmon volt-e vagy ellenzékben. Személyes tapasztalatai, az őt ért ideológiai hatások és kora történelmi kontextusa által formált politikai és gazdasági ideológiája tartós strukturális nyomot hagyott Argentína gazdaságában és társadalmában.

Perón politikai doktrínáinak és gazdasági gondolkodásának intellektuális gyökereit áttekintve nyomon követhető az 1950-es évek óta Argentínában követett strukturális és makrogazdasági politikák útja. E tanulmány központi állítása az, hogy a peronista doktrínából fakadó politikák eredendően inflációs hatásúak, és/vagy rontják a versenyképességet. Ebből az következik, hogy csak akkor lehet sikeresen kezelni Argentína krónikus inflációját, ha a stabilizációs programok kidolgozásakor a makrogazdasági változókkal együtt a peronizmus strukturális és politikai tényezőit is kezeljük.

4. Ideológia és megvalósítás

„A peronizmus az egyetlen ideológia, amely képes a költségvetési hiányból dicsőséges nemzeti vívmányt faragni.”

Perón 1939 és 1941 közötti római katonai attaséként töltött ideje döntő szerepet játszott gazdasági világnézetének alakításában. Ebben az időszakban élénk figyelmet szentelt az olasz fasiszta korporativizmusnak, de – bár csodálta Mussolinit –, voltak fenntartásai a faszizmussal szemben. Három másik korabeli politikai irányzat is hatással volt rá: az amerikai New Deal és a kialakulóban lévő európai jóléti állam, amely aktív, szabályozó és újraelosztó államról alkotott vízióját formálta, valamint az egyház társadalmi tanítása, amelynek a „társadalmi igazságosságról”, a „munka méltóságáról” és a szervezett munkavállalói érdekképviselletekről szóló retorikájából sokat merített.

Mindezeket a hatásokat ötvözve és a helyi viszonyokhoz igazítva Perón kifejlesztette és népszerűsítette saját mozgalmát, az úgynevezett „Justicialismo”-t, ami egy olyan politikai-gazdasági doktrína, amely ötvözte a gazdasági nacionalizmust a társadalmi igazságossággal. A társadalmi igazságosság, a gazdasági függetlenség és a politikai szuverenitás hármására épülő modellje erős államot, hatékony szakszervezeteket és a stratégiai ágazatok állami tulajdonba vételét szorgalmazta.

A szakszervezetek szerepe volt az egyik terület, ahol Perón túllépett az őt érő intellektuális hatásokon. Perón a szakszervezeteket a politikai rendszer pilléreinek tekintette, hasonlóan Mussolini szindikátusaihoz a korporatista államban. A társadalmi konfliktusokban Perón erősen afelé hajlott, hogy a munkavállalóknak valódi juttatásokat, béremelést, fizetett szabadságot, szociális szolgáltatásokat és szakszervezeteiknek politikai befolyást biztosítson. Cserébe a szakszervezetek a rezsim politikai támogatásában és társadalmi befolyásában vállaltak megbízható szerepet. Ezen elvek beépítése az állami doktrínába központi fontosságú a peronizmus fennmaradásának és hatékony hatalomgyakorlási képességének megértéséhez – még évekkel vezetőjük halála után is.

Amikor Perón 1945-ben hatalomra került, nagy lendülettel fogott hozzá a főként saját ideológiáján alapuló, átfogó reformjainak megvalósításához. Elnökségének legtöbb változást hozó időszaka 1947-től 1952-ig tartott, amikor is az állam domináns szerepet vállalt a gazdaságban: számos állami tulajdonú vállalkozást hozott létre, ár- és árfolyam-korlátozást vezetett be, a közkiadásokat újraelosztási eszközként alkalmazta, és a Központi Bankot a végrehajtó hatalomnak rendelte alá. Miközben ezek az intézkedések kiterjesztették az állam befolyását, ugyanakkor aláásták a gazdasági hatékonyságot, elbátortalanították a magánbefektetéseket és az államtól való függőség kultúráját erősítették. Rontották a versenyképességet, figyelmen kívül hagyták a költségvetési korlátokat és természetüknél fogva inflációgerjesztő hatással bírtak.

Perón ambiciózus importhelyettesítő iparosítási (import-substitution industrialisation, ISI) politikát indított útjára az importfüggőség csökkentése és a hazai ipar ösztönzése érdekében. Támogatásokat, vámokat és az állami ellenőrzés széles körű alkalmazását vezették be minden olyan területen, amelyet stratégiai jellegűnek lehetett tekinteni. Az ipart támogatták, de költségvetési és elosztási okokból az exportot legjobb esetben is elhanyagolták. A mezőgazdasági árakat rögzítették, bevezették a mezőgazdasági termékek exportadóját, és a kormány létrehozta az Instituto Argentino de Promoción del Intercambio-t (IAPI), amely monopolizálta a külkereskedelmet. A mezőgazdasági termelőket súlyosan alulfizették, ami a hagyományosan Argentína legfontosabb exportágazataként működő mezőgazdasági szektor stagnálásához vezetett.

A peronizmus egyik legátfogóbb, legmaradandóbb és valószínűleg legkárosabb strukturális következménye a *szakszervezetek felhatalmazása* és központi politikai szereplőként való megjelenése volt. A szakszervezetek a rezsim pilléreivé váltak. Fő platformjuk, a Confederación General del Trabajo (CGT) a peronista mozgalom politikai háterszágává, bázisává vált, és a párt érdekeit ugyanúgy szolgálta, mint a munkásokét.

Perón átalakította a munkaügyi törvényeket annak érdekében, hogy a kollektív tárgyalásokban „megfelelő kimeneteket” garantáljon és korlátozza az elbocsátásokat, valamint olyan kiterjedt szociális védelmi hálót hozott létre, amely addig példátlan volt – csakúgy, mint a szakszervezetek és vezetőik kezében összpontosuló hatalom. 1949-re a CGT nemcsak Latin-Amerika legnagyobb, hanem politikailag is a legbefolyásosabb szakszervezetévé vált. A szakszervezetek hatalma Argentínában a peronista kormányok után is megmaradt.

Mint köztudott, rövid távon ezek az intervencionista politikák működhettek, különösen, mielőtt az inflációs várakozások tartóssá válnának. Argentínában nőttek a reálbérek, bővült a foglalkoztatás és megugrott a belföldi kereslet. Ezek az eredmények kezdetben táplálták a növekedést és a közvélemény támogatását. Azonban ezt a sikert a Központi Bank által finanszírozott expanzív fiskális politikákkal, szigorú árszabályozással és a termelékenységnövekedést túlszárnyaló reálbér-emelkedéssel érték el, ami kedvezőtlenül hatott az ország versenyképességére.

A program végrehajtásának első éveiben Argentína abból profitált, hogy a második világháború végére nagy mennyiségű devizával és arannyal rendelkezett annak köszönhetően, hogy a világháború sújtotta területeire élelmiszert exportált. Perón ezeket a tartalékokat használta fel a közmunkaprogramjai, az ipar és a szociális programok finanszírozására. Az 1950-es évek elejére azonban ezek a tartalékok kimerültek, a kezdeti prosperitás stagnálásba fordult, és az infláció tovább emelkedett. Szigorító intézkedéseket vezettek be, többek között a bérek befagyasztását és fiskális szigorítást. Ez volt az első a nyolc jól meghatározott makrociklus közül, amelyek az elmúlt 70 évben hatással voltak az országra.

A devizahiány, a termelékenység és a reálbérek csökkenése aláásta Perón támogatottságát, és 1955-ben katonai puccsal eltávolították a hatalomból. Perón bukása után 18 évet töltött száműzetésben. Addigra azonban már maradandó nyomot hagyott maga után, és a peronista ideológia továbbra is központi szerepet játszott az argentin politikában és gazdaságban. Az ország továbbra is időszakos fizetésimérleg-válságokkal, krónikus inflációval és a versenyképesség folyamatos romlásával küzdött. Ebben az időszakban vált nyilvánvalóvá, hogy ezek a folyamatok nem csupán a rövid távú rossz gazdálkodás eredményei voltak, hanem inkább a Perón alatt kialakult intézményi struktúrában gyökereznek.

5. A Perón utáni fejlődés 1973-tól napjainkig

„Az argentinok 45 százaléka centrista (radikális vagy szociáldemokrata), 30 százaléuk szocialista, 25 százaléuk pedig jobboldali. Mind a 100 százaléuk peronista.”

Perón 1973-ban hatalmas népi támogatással tért vissza a hatalomba, azonban egy infláció és politikai erőszak által már destabilizált gazdaságot kapott vissza. Megpróbált bevezetni egy „társadalmi paktumot”, amelynek célja az árak és a bérek szabályozása volt a munkavállalók, a kormány és a munkaadók közötti megállapodás révén, ezúttal azonban „varázslata” nem működött, és a paktum gyorsan felbomlott. Az infláció tovább emelkedett, 1974-ben meghaladta a 60 százalékot.

Perón 1974-ben meghalt, de az egymást követő kormányok – peronisták és nem peronisták egyaránt – hiába küzdöttek azért, hogy felszámolják az általa hátrahagyott intézményi örökséget. A mélyen gyökerező szakszervezeti hatalom, az erős érdekcsoportok, a magas elosztási elvárások és a reformokkal szembeni ellenállás együttesen megakadályozták egy fenntartható, versenyképesség-vezérelt növekedési modell kialakulását.⁴ Az 1976-ban hatalomra került katonai diktatúra megpróbálta lebontani a peronista intézményeket, a mögöttes gazdasági logikát azonban nem. Jose Alfredo Martinez de Hoz gazdasági miniszter vezetésével a junta egy neoliberális politikai keretrendszert vezetett be. Ez magában foglalta a kereskedelem liberalizálását, a pénzügyi deregulációt és a rögzített árfolyamot. A reformok azonban 1981-ben a növekvő külföldi adósság és az emelkedő infláció terhe alatt összeomlottak. Végül a diktatúra nem javított a strukturális egyensúlytalanságokon.

A demokrácia 1983-as visszatérése nem fordította meg a korporatista logikát, és nem csökkentette a peronizmus államközpontú szerepét. Alfonsin elnök, a Radikális Párt tagja, rendelkezett a peronizmussal szembeni fellépéshez szükséges hitelességgel, de ő sem tudta leküzdeni Argentína gazdasági válságát. A fiskális reformot bérvezérelt növekedéssel próbálta ötvözni, a program azonban a szakszervezetek ellenséges reakciója miatt gyorsan összeomlott. Ismét érvényesült az önmagát erősítő folyamat, az árak emelkedtek, és 1989-ben hiperinflációs szintet (a heti ráták éves szinten 3 000 százalékos csúcsot) értek el. Alfonsin gyenge politikai mandátuma és a szakszervezeteknek tett jelentős engedményei megakadályozták a stabilizációs programot, és előidézték korai lemondását, megnyitva az utat a peronista uralom új szakasza előtt.

1989-ben Carlos Menem – egy peronista – lett az elnök. Egy éles ideológiai és politikai fordulatot követően azonban átfogó liberális reformokat indított el, többek között nagyszabású privatizációt, kereskedelmi liberalizációt és néhány munkaerőpiaci

⁴ A populista munkaalapú integráció tartós hatásairól és intézményi örökségéről Argentínában lásd Collier (1999).

reformot. A legszembetűnőbb intézkedés az volt, hogy Domingo Cavallo gazdasági miniszter irányításával bevezette a „konvertibilitási tervet”, amely a pesót 1:1 arányban kötötte az amerikai dollárhoz, és megszüntette az összes devizasabályozást. Ezek a politikák ideiglenesen stabilizálták az inflációt, és elősegítették a tőke beáramlását, de a tetemes költségvetési hiány és a külső számlák jelentős egyensúlyhiánya továbbra is fennállt, ami a programot fenntarthatatlanná tette. Így ismét a versenyképesség csapdájába estek: a versenyképességet aláásták a rögzített árfolyam mellett továbbra is növekvő bérek és költségek. Míg az 1990-es évek elején növekedés volt tapasztalható, az évtized második felében emelkedő munkanélküliség, stagnálás és fokozódó társadalmi nyugtalanság volt jellemző.⁵

Az évtized végére az államadósság fenntarthatatlanná vált. 2001-ben Argentína nem tudta fizetni adósságait, és feladta a konvertibilitási rendszert. Az ezt követő válság tömeges tiltakozásokhoz, bankrohamokhoz, a GDP összeomlásához és mély politikai vákuumhoz vezetett. Az ország ismét a hiperinfláció szélén állt (Blejer 2005).

A káoszból egy újabb peronista irányzat, a kirchnerizmus emelkedett ki. Nestor Kirchner (2003–2007) és Cristina Fernandez de Kirchner (2007–2015) – inkább politikai opportunizmustól vezérelve, mint ideológiai meggyőződésből – a neoliberális politika hiteltelenné válását kihasználva, erőszakkal visszaállította a kemény peronizmus számos szimbólumát és rituáléját, annak populista és nacionalista gazdasági retorikájával együtt. De ez nem csak retorika volt. Argentína fokozta a piaci beavatkozást, és számos inflációs intézkedést megújított, az árak és a tőke szabályozása, az exportadók és az államosítások számának növelésével, beleértve a Menem-kormány által korábban privatizált vállalkozások újraállamosítását is.

5.1. Miért tekinthető a peronista politika alapvetően inflációgerjesztőnek?

Az Argentínában zajló folyamatok dinamikáját legjobban a peronista gazdaságpolitikai eszközök belső inflációs hajlamának vizsgálatával érthetjük meg.

A „peronista gazdaságpolitika” alapját képező főbb eszközök felületesebb áttekintése is azt mutatja, hogy azok összeegyeztethetetlenek a hosszú távú árstabilitással. A főbb politikák a következők:

a) *Strukturális bér-ár dinamika:* A peronizmus az erős szakszervezeteken keresztül intézményesítette a központosított, átpolitizált bértárgyalásokat. A bérek nem csupán költségtenyezővé, hanem politikai jogosultsággá váltak. Ez költségoldali inflációs torzítást eredményezett. A bérek visszafogásán alapuló stabilizációs kísérletek azonnali ellenállásba ütköztek, és a rendszeres bérfelzárkóztatási körök időről időre erodálták őket.

⁵ Lásd McGuire (1997) és Levitsky (2003).

b) *Fiskális populizmus*: A peronista kormányok a fiskális egyensúllyal szemben a jövedelemelosztási célokat és a teljes foglalkoztatottságot részesítették előnyben. A gyakran monetáris expanzióval finanszírozott ismétlődő fiskális hiányok a gazdaság tartós jellemzőjévé váltak, később kiegészítve az államadóssággal is. Mivel a költségvetési hiányok többsége strukturálisan a transzferekhez, a támogatásokhoz és a közszféra túlfoglalkoztatásához kötődött, a finanszírozás kvázi tartós mechanizmussá vált.

c) *Indexálás és várakozások*: A peronista kormányok alatt az infláció gyakori előfordulása a bérek és a szerződések visszamenőleges (ex-post) indexálásához vezetett, ami az inflációt beágyazta a gazdasági struktúrába. Ez inerciális inflációt eredményezett, ahol az árdinamika a keresleti sokkaktól függetlenül fennmarad.

Kezdetben, a kedvező globális árupiaci fellendülés támogatásával ezek a politikák lehetővé tették a GDP erőteljes növekedését és a szegénység csökkentését. Azonban, amikor a kereskedelmi feltételek a 2010-es évek elején megfordultak, a fiskális fenntarthatóság gyorsan romlott, a tartalékok csökkentek, és az infláció ismét erőteljesen visszatért. Növelte a társadalmi nyomást és újra állami irányítású újraelosztáshoz vezetett, újjáélesztve a klasszikus peronizmus kulcsfontosságú elemeit, beleértve a szakszervezetekkel való stratégiai szövetséget. A versenyképesség újabb csatát veszített.

6. A kirchnerizmus és Milei között: A Macri-intermezzo

„Peronizmus nélkül lehet választásokat nyerni, de Argentínát nem lehet kormányozni nélküle.”

A kirchnerista uralom hosszú időszaka után 2015-ben Mauricio Macri-t választották meg elnöknek jobbközép, piacbarát programmal, amely a makrogazdasági stabilitás helyreállítását, a gazdaság liberalizálását és a peronista korporativizmus átható befolyásának csökkentését ígerte. Ez volt az első alkalom a demokrácia 1983-as visszaállítása óta, hogy egy nem peronista koalíció szabad és tisztességes választásokon elnyerte az elnöki posztot és kitöltötte hivatali idejét.

Macri egy erősen torzult gazdaságot örökölt: tőkekorlátozásokat, exportadókat, túlméretezett közszférát, magas inflációt és költségvetési egyensúlyhiányt. Kormányá kezdetben erős politikai támogatást és kedvező külső fogadtatást élvezett. A korai intézkedések között szerepelt a devizasabályozás eltörlése, az agrártermékek exportvámjának megszüntetése és Argentína külföldi hitelezőkkel régóta fennálló vitájának rendezése – ezek a lépések helyreállították a piaci hozzáférést.

Macri azonban a fokozatosság híve volt a strukturális reformok terén, és a gyors fiskális rendezés helyett a társadalmi és politikai stabilitást helyezte előtérbe.

A közkiadások továbbra is magasak maradtak, és a kormány a hiányt adósságkibocsátással finanszírozta ahelyett, hogy politikailag költséges megszorításokat alkalmazott volna. Amikor 2018-ban a globális pénzügyi feltételek szigorodtak, a befektetők bizalma megcsappant, ami valutaválsághoz, az IMF-támogatáshoz való visszatéréshez és a gazdasági instabilitás elmélyüléséhez vezetett.

A Macri-kormány kudarca a fenntartható növekedés és az infláció csökkentése téren – a növekvő szegénységgel és munkanélküliséggel párosulva – aláásta a reform hitelességét. 2019-ben Macri elvesztette a választásokat Alberto Fernándezzel szemben, aki Cristina Kirchner helyettese volt, Cristina Kirchner pedig alelnökként tért vissza. Ez a vereség a hagyományos peronizmus újbóli megerősödését jelentette, és jól illusztrálta azt, hogy milyen nehéz nem peronista reformokat végrehajtani Argentína mélyen beágyazódott intézményi keretein belül.

A Fernández-kormány újra a hagyományos peronista témákat hangsúlyozta, mint a szociális védelem, a közkiadások és a társadalmi igazságosság, de a közszolgáltatások, az infrastruktúra és az oktatás színvonala tovább romlott. Ugyanakkor 2022-ben az infláció 94 százalék fölé emelkedett, a reáljövedelmek pedig stagnáltak. A peso stabilizálására irányuló erőfeszítések többféle árfolyam és beavatkozás révén tovább torzították a gazdasági ösztönzőket. 2023-ra az ország újabb súlyos inflációs válsággal és politikai széttöredezettséggel szembesült.

6.1. Miért tekinthető a peronista politika versenyellenesnek?

Az alacsony szintű versenyképesség és az ismétlődő makrogazdasági válságok Argentínában a peronista keretrendszerbe beágyazott intézményi és politikai jellemzőknek tulajdoníthatók:

- a) *Munkaerőpiaci merevségek:* A peronizmus némileg önkényesen meghatározott munkavállalói jogvédelme duális munkaerőpiacot hozott létre. A formális szektor merev költségekkel, az informális szektor pedig rugalmassággal jellemezhető. Ez a merevség csökkentette a termelékenység növekedését és visszatartotta a beruházásokat a kereskedelmi szektorokban.⁶
- b) *Túlértékelt árfolyamok és importhelyettesítés:* A peronista modell előnyben részesítette az importhelyettesítő iparosítást, és alábecsülte az export-versenyképesség szerepét. Az árfolyam ismétlődő használata nominális horgonyként (az árak szabályozására) rontotta a külső versenyképességet, és ismétlődő fizetési-mérleg-válságokhoz vezetett.
- c) *Protekciónizmus és járadékvadászat:* A magas vámtételek miatti akadályok és a diszkrecionális támogatások védtek a nem hatékony iparágakat, ami a tőke

⁶ Az ECLAC-ILO (2019:44, II.11. ábra) dokumentálta, hogy Argentínában a reálbérek gyakran meghaladták a termelékenységet, ami erősítette a költségoldali inflációs tendenciát és rontotta a külső versenyképességet.

és a munkaerő közötti „járadékmegosztási” egyensúlyt eredményezett az állam közvetítésével – ez olyan megoldás volt, amely összeegyeztethetetlen a globális versenyképességgel.

7. Javier Milei: szakítás a múlttal, és miért lehet ezúttal más a helyzet?

„Milei nem csak antiperonista, hanem antietatista, antikollektivista és a fennálló társadalmi rendszer ellenzője is.”

2023-ban fontos változás történt Argentínában. A peronista kormány gazdasági eredményei ismét csalódást okoztak, de ezúttal egy további tényező is aláásta a nép bizalmát a kormányban és a peronista adminisztrációban: a széles körben elterjedt és átható korrupció, amely a kormány legfelső szintjeire is eljutott, beleértve Cristina Kirchner volt elnököt is. Úgy tűnik, hogy az emberek belefáradtak a politikusokba, és radikális változást követeltek. Ebben a környezetben Javier Milei, egy szakmailag jól képzett közgazdász, politikai kívülálló, váratlanul megnyerte az elnöki választásokat egy ultraliberális, peronistaellenes programmal. Javier Milei 2023-as megválasztása példátlan változást jelentett az argentin politikában. Milei, egy liberális közgazdász, aki korábban nem rendelkezett vezetői tapasztalattal, heves médiaszerepléseivel és radikális beszédeivel vált ismertté. Milei nemcsak a peronizmust, hanem a hagyományos pártrendszert is elutasította, és radikális kiadáscsökkentő gazdaságpolitikai (chainsaw economics) programmal indult a választásokon, amelyben a politikai kiváltságok „kasztjának” felszámolását és az állam drasztikus leépítését ígérte. Milei gazdasági programjának főbb elemei a következők:

- A költségvetési hiány megszüntetése a közkidások, a támogatások és a közszféra foglalkoztatásának drasztikus csökkentésével.
- Az állami tulajdonú vállalkozások privatizálása, valamint a kereskedelem és a tőkeáramlás liberalizálása. A gazdaság lehető legnagyobb mértékű liberalizálása és a szabályozás enyhítése.
- A Központi Bank fizetőképességének helyreállítása.
- A munkaerőpiacok liberalizálása és a szabályozás lazítása, különösen a szakszervezetek kollektív alkuerejének csökkentése a bértárgyalásokban és annak megszüntetése, hogy a szakszervezetek politikai célok érdekében kényszerítsék a vállalatokat a termelési minták megváltoztatására.
- Argentína nemzetközi újraorientálása a fejlett nyugati gazdaságok felé, valamint jelenlétének erősítése az OECD-ben, a BIS-ben és a G20-ban, a BRICS-országok helyett.

Milei legfőbb prioritása azonban az infláció csökkentése, hogy megállítsa a veszélyes, örökölt pályán haladó hiperinfláció felé sodródást. Első évében Milei gyorsan cselekedett. Jelentős kiadáscsökkentésekkel, az árszabályozás és a támogatások eltörlésével, az exportvámok mérséklésével és a kincstár monetáris finanszírozásának leállításával megszüntette a költségvetési hiányt.

Az infláció lassulni kezdett, 2023 májusában havi 15,6 százalékról 2025 májusára havi 2,5 százalékra csökkent. A várakozások szerint 2025-ben az éves infláció nem haladja meg a 35 százalékot. A fizetéseptelenség kockázata csökkent, de az országhoz fűződő kockázat továbbra is magas, bár ez szinte teljes egészében a „visszatérés kockázatát” tükrözi, azaz azt a bizonyos körökben még mindig fennálló félelmet, hogy a peronizmus visszatérhet a politikába.

A 2025 őszére kiírt kongresszusi választások közeledtével azonban nőtt a politikai bizonytalanság, és a szeptemberi Buenos Aires-i időközi választásokon elszenvedett váratlan vereség bizonytalan helyzetet teremtett, ami tőkekiáramlást váltott ki. Milei, hogy megvédje deflációs sikereit, erőteljes beavatkozást hajtott végre a devizapiacra, túlzottan erősen tartva a peso értékét, ami káros hatással volt a kezdődő fellendülésre, növelte az országhoz fűződő kockázatot, és amerikai dollár-piaci rohamot váltott ki. A peso túlértékeltsége növelte az importot, és megakadályozta Argentínát abban, hogy az IMF-fel kötött megállapodásnak megfelelően növelje nemzetközi tartalékait és felhalmozza azt a dollárkészletet, amelyre a külföldi adósság visszafizetéséhez szüksége van.

A legtöbb megfigyelő hibásnak tartotta az árfolyam ilyen jellegű, stabilizációs célokra való felhasználását. A kormány túl nagy hangsúlyt fektetett az inflációra, és nem fedezte magát eléggé a tartalékok tekintetében. Ez sebezhetővé tette az országot a politikai és külső sokkhatásokkal szemben.

Ez újra felszínre hozta a még mindig nem múlt kételyeket, miszerint ezúttal valóban megtörik-e az inflációs ördögi kör, vagy a peronisták régi modelljükkel ismét visszatérnek a hatalomba. Az argentin eszközök eladásának megállítására utolsó pillanatban tett kísérletként az Egyesült Államok Pénzügyminisztériuma bejelentette, hogy a Trump-kormány „kész megtenni a szükséges lépéseket” Argentína támogatására, és hogy „minden stabilizációs lehetőséget fontolóra vesznek”.⁷

A támogatási csomag két fő elemből áll: (1) 20 milliárd USD értékű deviza-swap-megállapodás az Egyesült Államok Pénzügyminisztériuma és az Argentin Központi Bank (BCRA) között, amely az amerikai pénzügyminisztérium devizastabilizációs alapja (Exchange Stabilization Fund, ESF) révén biztosít hozzáférést az amerikai dollárhoz; és (2) további 20 milliárd USD hitelkeret mobilizálása magán- és állami alapok révén.

⁷ @SecScottBessent, X, 2025. szeptember 22. <https://x.com/SecScottBessent/status/1970108242522251304>

Az intézkedések nagyban hozzájárultak a piac megnyugtatóhoz, és szerepet játszottak a 2025. októberi kongresszusi választások döntő eredményeiben, amelyek a kormány reformtörekvéseinek erős, széles körű támogatását mutatják. Milei politikai képességeitől függően pedig az argentin kongresszus új összetétele megnyithatja az utat a tárgyalások és a kompromisszumok előtt.

Milei elnöksége valami valóban újat képvisel: frontális támadást az első Perón-elnökség óta kiépített gazdasági struktúrák ellen. Milei diagnózisa szerint Argentína válsága nem csupán gazdasági, hanem intézményi jellegű is, és stratégiája ezt tükrözi. Létrehozta a Strukturális Reformok Minisztériumát, amelynek vezetésével egy neves argentin közgazdászt, Federico Sturzenegger korábbi jegybankelnököt bízta meg, aki kiváló munkát végez a közsféra méretének csökkentése és racionalizálása terén. Mindazonáltal az, hogy Milei radikális megközelítése politikailag fenntartható és intézményileg konszolidálható-e, továbbra is meghatározó kérdés Argentína jövője szempontjából.

8. Következtetések és politikai implikációk

A számos és gyakran jól megtervezett stabilizációs kísérletek ellenére Argentína hosszú időn át következetesen kudarcot vallott az infláció fenntartható módon történő megfékezése terén. Ezek a kudarcok különböző politikai és gazdasági rendszerek alatt következtek be. A demokratikus rendszerektől a katonai diktatúrákig, a populistáktól a jobboldali kormányokig, a heterodox tervektől a hagyományos valutáris és fiskális szabályokig stb. minden egyes stabilizációs program összeomlott a mélyebb, figyelmen kívül hagyott és kezeletlen torzulások súlya alatt. A kudarcok hosszú sora nem csupán technikai hibák vagy elemzési baklövések sorozatát tükrözi, hanem inkább a társadalom tartós vonakodását és objektív képtelenségét bizonyítja arra vonatkozóan, hogy szembenézzen a probléma valódi gyökereivel.

Ezek közül a torzulások közül a legfontosabb a szakszervezetek mélyreható politizálása által a gazdaság egészére kényszerített strukturális rugalmatlanság. Ez a rugalmatlanság – amely számtalan munkaerőpiaci szabályban és munkajogi gyakorlatban, az erős szakszervezeti hatalomban és a közsféra gyakorlatában gyökerezik – erősen gátolta a belföldi és külföldi beruházásokat, csökkentette Argentína termelékenységének növekedését, gyengítette a külső versenyképességet és olyan visszacsatolást eredményezett, amelyben az infláció öngerjesztővé vált. Ezen gazdasági korlátok mellett szerepet játszik Perón ideológiája, a peronista politikai aktivizmus és a szakszervezetek közötti erős politikai interakció is, ami által egy szigorú korporatista rendszer jött létre, amelyben a bértárgyalásoknak, a munkavállalók védelmének és a sztrájkjogoknak inkább politikai közvetítő szerepe van, semmint gazdasági indoka. Ilyen körülmények között nehéz volt a reálbérek kiigazítását végrehajtani, és ez a reálbérek és a termelékenység közötti tartós egyensúlyhiányhoz vezetett, ami

pedig az egységnyi munkaerő-költségek emelkedését és a külső versenyképesség csökkenését eredményezte, illetve ismétlődő leértékeléseket és további inflációs nyomást okozott.

A fentiek miatt nem meglepő, hogy a többszörös gazdasági reformok és stabilizációs programok ellenére az infláció továbbra is újra megjelenik Argentínában. A munkaerőpiaci merevségek politikai gazdaságtanának és Perón és a peronizmus intézményi örökségének felszámolása nélkül a reformok valószínűleg nem érnek el tartós stabilizációt. A rendszer olyan „csapdát” teremtett, amelyben minden hiteles reformtörekvést vagy a mélyen gyökerező politikai és korporatista érdekek blokkolnak, illetve a gyenge vagy következetlen végrehajtás ássa alá.

Milei elnök jelentős sikereket ért el makrogazdasági szinten. Drasztikus megszorító programja csökkentette a költségvetési hiányt, és ami a legfontosabb, kordában tartotta az inflációt, amely 2023 decemberében, amikor átvette a hatalmat, megközelítette a hiperinflációs szintet. Emellett, lassabb ütemben ugyan, de jelentős számú strukturális reformot hajtottak végre.

Az amerikai kormány támogatásával a piaci volatilitást is sikeresen kezelték a 2025 őszi időközi kongresszusi választások idején, ahol az októberi eredmények a kormány reformtörekvéseinek erős, széles körű támogatását mutatják. Az argentin kongresszus új összetétele megnyithatja az utat a tárgyalások és a kompromisszumok előtt. Mileinek – gyenge hazai tárgyalói múltja ellenére – lehet, hogy nincs más választása. Létre kell hoznia egy reformkoalíciót, mert ez lehet Argentína utolsó esélye a peronizmus felszámolására és az inflációs csapdából való kiszabadulásra, amely az elmúlt nyolcvan évben meghatározta gazdasági pályáját.

Felhasznált irodalom

- Basco, E. – D’Amato, L. – Garegnani, L. (2009): *Understanding the money–prices relationship under low and high inflation regimes: Argentina 1977–2006*. Journal of International Money and Finance, 28(7): 1182–1203. <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2009.06.008>
- Blejer, M.I. (2005): *Managing Argentina’s 2002 Financial Crisis*. In: Besley, T. – Zagha, R. (eds.): *Development Challenges in the 1990s. Leading Policymakers Speak from Experience*. World Bank and Oxford University Press, pp. 167–177. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/545901468135587936/pdf/329210Developmental0Challenges01public1.pdf>
- Cagan, P. (1956): *The Monetary Dynamics of Hyperinflation*. In: Friedman, M. (ed.): *Studies in the Quantity Theory of Money*. University of Chicago Press, pp. 25–117.
- Calvo, E. – Murillo, M.V. (2012): *Argentina: The Persistence of Peronism*. Journal of Democracy, 23(2): 148–161. <https://doi.org/10.1353/jod.2012.0029>

- Cavallo, A. (2013): *Online and Official Price Indexes: Measuring Argentina's Inflation*. Journal of Monetary Economics, 60(2): 152–165. <https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2012.10.002>
- Canavese, A.J. – Gerchunoff, P. (1996): *Reformas Estructurales, Productividad y Tipo de Cambio*. Desarrollo Económico, 36: 7–22. <https://doi.org/10.2307/3467097>
- Collier, R.B. (1999): *Paths Toward Democracy: The Working Class and Elites in Europe and South America*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511625626>
- D'Amato, L.I. – Garegnani, M. (2013): *How Persistent is Inflation in Argentina?: Inflation Regimes and Price Dynamics in the Last 50 Years*. In: D'Amato, L.I. – Enciso, E.L. – Giraldo, M.T.R.: *Inflationary Dynamics, Persistence, and Prices and Wages Formation*. Centro de Estudios Monetarios Latinoamericanos, CEMLA, pp. 81–104. <https://EconPapers.repec.org/RePEc:cml:incocp:2en-4>
- Damill, M. – Fanelli, J.M. (1992): *Presupuesto, inflación e indexación*. Documentos Cedes 74. <https://repositorio.cedes.org/handle/123456789/3377>
- Damill, M. – Frenkel, R. (2013): *Argentina: macroeconomic performance and crisis*. IPD Working Paper. <https://repositorio.cedes.org/bitstream/123456789/3906/1/5002.pdf>
- Diz, A.C. (1970): *Money and Prices in Argentina, 1935–1962*. In: Meiselman, D.I. (ed.): *Varieties of Monetary Experiences*. University of Chicago Press, pp. 71–162.
- ECLAC-ILO (2019): *Productivity and Wages: A Long-Term Look*. Bulletin, Employment situation in Argentina. Geneva: ILO. <https://www.ilo.org/media/359006/download>
- Fanelli, J.M. (1997): *The Argentine experience with stabilization and structural change*. Working Paper. <https://repositorio.cedes.org/bitstream/123456789/3426/1/se199704.pdf>
- Fanelli, J.M. – Frenkel, R. (1999): *The Argentine Experience with Stabilization and Structural Reform*. In: Taylor, L. (ed.): *After Neoliberalism: What Next for Latin America*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press, pp. 53–80.
- Kiguel, M.A. – Liviatan, N. (1992): *The Business Cycle Associated with Exchange-Rate-Based Stabilizations*, The World Bank Economic Review, 6(2): 279–305. <https://doi.org/10.1093/wber/6.2.279>
- Levitsky, S. (2003): *Transforming Labor-Based Parties in Latin America: Argentine Peronism in Comparative Perspective*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511615641>
- Marzetti, M. – Spruk, R. (2023): *Long-term economic effects of populist legal reforms: Evidence from Argentina*. Comparative Economic Studies, 65(1): 60–95. <https://doi.org/10.1057/s41294-022-00193-4>

- McGuire, J.W. (1997): *Peronism Without Perón: Unions, Parties, and Democracy in Argentina*. Stanford University Press.
- Ocampo, E. (2021): *A Brief History of Hyperinflation in Argentina*. Serie Documentos de Trabajo, No. 787, Universidad del Centro de Estudios Macroeconómicos de Argentina (UCEMA), Buenos Aires. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/238412/1/787.pdf>
- Rodríguez, C.A. (1982): *The Argentine Stabilization Plan of December 20th*. World Development, 10(9): 801–811. [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(82\)90031-6](https://doi.org/10.1016/0305-750X(82)90031-6)
- Sturzenegger, F. – Werneck, R. (2006): *Fiscal Federalism and Procyclical Spending: The Cases of Argentina and Brazil*. *Económica*, Departamento de Economía, Facultad de Ciencias Económicas, Universidad Nacional de La Plata, 52(1–2): 151–194. <https://ideas.repec.org/a/lap/journl/551.html>